

Αναλυτικό Σχεδιάγραμμα Μαθήματος

Τίτλος Μαθήματος: Νεότερη Ευρωπαϊκή Φιλοσοφία ΙΙΙ: Καντ

Εξάμηνο: Δ' Εαρινό 2025-2026

Κωδ. Μαθήματος: 73ΦΛΣ210

Κατηγορία Μαθήματος: ΥΠ

Διδακτικές Μονάδες / (ECTS): 3/5

Διάρκεια: 13 Εβδομαδιαίες Συναντήσεις (3 ώρες/εβδομάδα)

Ίδρυμα/Τμήμα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών / Τμήμα Φιλοσοφίας

Μέθοδοι Διδασκαλίας: Διαλέξεις, Συζητήσεις, Εργαστήρια Ανάλυσης Κειμένων

Γενική Περιγραφή:

Το μάθημα επικεντρώνεται στη συστηματική μελέτη της κριτικής φιλοσοφίας του Ιμμάνουελ Καντ. Κεντρικό αντικείμενο του μαθήματος αποτελεί η *Κριτική του Καθαρού Λόγου*, έργο-τομή στην ιστορία της φιλοσοφίας, το οποίο αναδιαμόρφωσε ριζικά τη συζήτηση γύρω από τη γνώση, τη μεταφυσική και τα όρια του ανθρώπινου λόγου, αποσκοπώντας όχι μόνο στην ιστορική κατανόηση της καντιανής σκέψης, αλλά και στην εννοιολογική εξοικείωση με τη μέθοδο και τα επιχειρήματά της. Το προσφερόμενο μάθημα στοχεύει στην ανάλυση των βασικών προβλημάτων που απασχολούν την καντιανή φιλοσοφία, στις λύσεις που ο ίδιος πρότεινε καθώς και στην ανάδειξη του συστηματικού χαρακτήρα της φιλοσοφίας του. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην *Υπερβατολογική Αισθητική* και την *Υπερβατολογική Αναλυτική*, όπου αναπτύσσεται η καντιανή θεωρία των μορφών της αισθητικότητας, των κατηγοριών της νόησης και των όρων δυνατότητας της εμπειρικής γνώσης.

Μαθησιακοί Στόχοι:

Με την ολοκλήρωση του προσφερόμενου μαθήματος, οι φοιτητές/τριες θα είναι σε θέση: (α) να κατανοούν το ιστορικό και θεωρητικό πλαίσιο της κριτικής φιλοσοφίας του Ιμμάνουελ Καντ, (β) να αναλύουν τις βασικές έννοιες της *Κριτικής του Καθαρού Λόγου*, (γ) να διακρίνουν την *υπερβατολογική μέθοδο* από τον *εμπειρισμό* και τον *ορθολογισμό*, (δ) να ερμηνεύουν κεντρικά επιχειρήματα της Υπερβατολογικής Αισθητικής και της Υπερβατολογικής Αναλυτικής, (ε) να συζητούν τεκμηριωμένα τη σημασία της καντιανής φιλοσοφίας για την εξέλιξη της νεότερης και σύγχρονης ευρωπαϊκής σκέψης.

Αναλυτικό Χρονοδιάγραμμα Μαθήματος

Εβδομάδα 1: Εισαγωγή. Ιστορικό και φιλοσοφικό πλαίσιο

- Ο Καντ στο πλαίσιο της Νεότερης Ευρωπαϊκής Φιλοσοφίας.
- Εμπειρισμός και Ορθολογισμός: Hume, Leibniz, Wolff.
- Μεταφυσική, σκεπτικισμός, κριτική φιλοσοφία.

Εβδομάδα 2: Το πρόβλημα της μεταφυσικής

- Η μεταφυσική ως επιστήμη.
- Το σχέδιο της *Κριτικής του Καθαρού Λόγου*.
- Η έννοια της «κριτικής».

Εβδομάδα 3: Γνώση και εμπειρία

- Αναλυτικές και συνθετικές κρίσεις.
- Η έννοια του *a priori* και του *a posteriori*.
- Συνθετικές *a priori* κρίσεις.

Εβδομάδα 4: Η Υπερβατολογική μέθοδος

- Η έννοια του *υπερβατολογικού*.
- Οι όροι δυνατότητας της εμπειρίας.
- Το υποκείμενο ως ενεργός παράγοντας γνώσης.

Εβδομάδα 5: Υπερβατολογική Αισθητική I: Χώρος

- Ο *χώρος* ως καθαρή μορφή της αισθητικότητας.
- Ο *χώρος* ως μη εμπειρική έννοια.

Εβδομάδα 6: Υπερβατολογική Αισθητική II: Χρόνος

- Ο *χρόνος* ως καθολική μορφή της εσωτερικής αίσθησης.
- Η σχέση *χώρου* και *χρόνου*.
- Συνέπειες για τη φυσική και τη μεταφυσική.

Εβδομάδα 7: Από την Αισθητική στην Αναλυτική

- Η μετάβαση από την *αισθητικότητα* στη *νόηση*.
- Τα *φαινόμενα* και *νοούμενα*.
- Τα όρια της γνώσης.

Εβδομάδα 8: Υπερβατολογική Αναλυτική I: Έννοιες

- Η *νόηση* και οι *καθαρές έννοιες*.
- Ο πίνακας των κατηγοριών.
- *Λογική* και *εμπειρία*.

Εβδομάδα 9: Υπερβατολογική Αναλυτική II: Η θεωρία του σχηματισμού

- Το *σχήμα* (Schema) ως μεσολάβηση.
- Ο *χρόνος* και οι *κατηγορίες*.

Εβδομάδα 10: Υπερβατολογική Αναλυτική III: Αρχές

- Τα *αξιώματα* της *εποπτείας*.
- Οι *αναλογίες* της *εμπειρίας*.
- Οι *αρχές* της *νόησης*.

Εβδομάδα 11: Η Υπερβατολογική Παραγωγή

- Το «Εγώ σκέπτομαι».
- Η ενότητα της *συνείδησης*.
- Η αντικειμενικότητα της *εμπειρίας*.

Εβδομάδα 12: Τα όρια της καθαρής νόησης

- Το *φαινόμενο* και το *πράγμα καθ' εαυτό*.
- Η κριτική της παραδοσιακής μεταφυσικής.
- Η προετοιμασία για τη *Διαλεκτική*.

Εβδομάδα 13: Γενικά συμπεράσματα και προοπτικές της καντιανής φιλοσοφίας

- Η συμβολή του Καντ στη νεότερη φιλοσοφία.
- Ο Καντ και ο Γερμανικός Ιδεαλισμός.
- Ο Καντ και η σύγχρονη φιλοσοφία.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

- Guyer, Paul, *Καντ*, μτφρ. Γιώργος Μαραγκός, Gutenberg, Αθήνα 2013.
- Kant, Immanuel, *Κριτική του Καθαρού Λόγου*, μτφρ. Αναστάσιος Γιανναράς, Παπαζήσης, Αθήνα 2020.
- Κασσίερ, Έρνστ, *Καντ. Η Ζωή και το Έργο του*, μτφρ. Σταμάτης Δ. Γερογιωργάκης, Ίνδικτος, Αθήνα 2010.
- Σαγκριώτης, Γιώργος, *Οι Τρεις Κριτικές του Καντ. Ένας Οδηγός Πλοήγησης. Με παράρτημα για τη Θεμελίωση της Μεταφυσικής των Ηθών*, Εκδόσεις του Πανεπιστημίου Πατρών, Πάτρα 2023.

Μέθοδοι Διδασκαλίας:

- Διαλέξεις με ερμηνευτική προσέγγιση των κειμένων.
- Καθοδηγούμενες αναγνώσεις πρωτογενών πηγών.
- Συμμετοχικός σχολιασμός εννοιών και προβλημάτων.